

מאימתי פרק ראשון ברכות

עין משפט גזר מצוה

ו.

מסורת הש"ס

(א) שנאמר יבול מלך חָדָשׁ אֶת־רֵבִבָּה מִיְמֵינוּ כִּי־אֵין־הִיא־בְּיָמֵינוּ וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (ב) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (ג) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (ד) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (ה) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (ו) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (ז) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (ח) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (ט) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (י) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (יא) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (יב) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (יג) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (יד) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (טו) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (טז) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (יז) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (יח) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (יט) וְנִשְׁמַע־מִן־הַיָּם בְּיָמֵינוּ (כ)

הנהגות הב"ח

(א) נבי דשלהי מנייהו הוי הוי (ב) שם אמר רב זמי אפי' חיבט אדם (ג) ונפיק מו' שבת סב. דוקא ובי בשבא דשמוע (ד) ד"ה אשכח אכיר ובי שמי על פי מו' (ה) ד"ה ששאר בני מלי כתיב בהו ששה: (ו) חוב' ד"ה אלו מפילין שפוטא פרישי [במחנות ליה] לפי שיש:

גליון הש"ס

נבי אן הפלוהו של אדם בו. ע"י ע"ז ד' ע"כ מוס' ד"ה עיון. ונקראם אלא עם הצלול: רש"י ד"ה ומנין לעשרה ובי עדה בו. לקמן כ"ה ע"כ:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"יש כחב, פי' ר"ה (המניח ציין שאצלנו ז"ה ט"ס) דוקא בביתא כשהם שריו ודוקא מן העיר ויש לומר כי התוספת ושמא גם בשלנו בבליה, ורבינו רג'ל להמתין אפי' ביום ודוקא כשהיה עומד להתפלל. (ורבינו ר"י הוסיף). ב. בתוס' ר"ה גורס, כסלא לגוי. א. בתוס' ר"יש גורס, וכי' שהא דמרה טובה מרובה.

לעני רש"י

פרי"ד. היחך שפשוך.

מוסף רש"י

כי כסלא לאוגיא. כלומר תמלסו לנקמה (דברים יא). בקרב אלהים ישפוט. המקום עמיה, מתקיים עמיה בדרך המשפט (בבא מציעא יב). ככל המקום אשר אזכיר את שמי. כלומר שאכן דעת בלך להכיר את שמי. אלוה ש' אלוהי דהיינו יתיר, אזכיר את שמי משמע אלנה למהרם להוכיח את שמי. (ובדברי יוח' יא) וברוב ענין אלו תפילין. מלכתי ימינו וכתיב ויבוע עוון, אלמה ביועו היינו שמתלו ומפילין שמתלו קיימו. (נדר יב). אלו תפילין שבראש. אות פ' לכל כי שם ה' נקרא עליון (שולחן ערוך) כסו רוב העם שייך ודלית (מחנות יב) ובי תורה אלה. האמרת. שמת, כמו יתאמת כל פעולה און, יתמתה שדרכן לנהא (מחנות יב). חטיבתה אחת. שנת חלה, שנת מיוחד לומר און נמון לכן נמנין לאלה (שם).

רבינו הגאון

אילמלו [נ]תנהו רשות לעין לראות את המויקין אוןן כל בריה (לכ). יכולה לימוד מנינים. פיר' (מסלי) [וכסלי] כסלי. פיר' .. בבב .. דמשהוין. תניא אבה בנימין [אומר] און תפילתו של אדם

לוא הקצפת. לשון המתנה היא: למלוף. בשביל מנזות אשר לוימתי לגמול חסד: לראוה. כל השדים העומדים לפניו: כי כסלא לאוגיא. כשורת חפירה המקפת האוגיא שעושין תחת הגפנים כמו ששנינו (מ"ק דף ג.) און עושין אוגיות לגפנים לאסוף שם מים להסקות הגפן.

כסלא הוא תלם של מענה המקפת קצבי קצבי את תל האוגיא והגפן נעוה צמח ובריש נדרים (דף ג) הדין אוגיא לוי ופאה: האי יוקשא דהוי כנלה. פעמים שני אדם יושבים רוחים ציוס השבת (א) שצאין לשמוע דרשה ודומה להם כיושבים דמוקים: הני צריי דשלי. ברכים עייפיים: מאני דריבנן דבלו. בגדי התלמידים שצלים מהר והם אינם צני מלאכה שיבולו בגדיהם: מחופים וידהו. צאין המווקים ויושבים אלאס ומתחככים צהס. מחופא לשון חופף ומפפסס (שבת דף נ:) פרי"ד צלע"ז: שנייפא דשורפא. שלית הולד של חמול נקצה: צוקרפא. הצבורה לאמה: צב צוקרפא. וף אמה היטה צבורה: ולימלי עיינה מניה. יסיס ממנה מעט צעינו. כל לשון נתינה צעין קורה צלשון גמרא לשון מניו לפי שצדבר מועט הוא מלא: גונפא דפרולא. קנה חלול של צחול: וחסמיה. לקנה: צגושפנקא דפרולא. צחותם של צחול. צדמדי דלירי ותמיס לית להו רשותא כלאמרינן ככל הצצר בשמיטת חולין (דף קה ג.) צמקוס רנה. צצכ"י צעס אומרים הצבור שירות ותשצחות ששעמית קול ערב: צעדס אל. צצית מועט שלו: ומנין לעשרה וכו'. עדה קרויה צעשרה שנא' עד מתי לעדה הרעה הזאת (צמדנר יד) יאלו כלצ ויהושע: צקרב אלהים ישפוט. ואין צית דין קרוים אלהים אלל ג' צצ"ק דסנהדרין (דף ג א.) ויקשא ה'. ממתין להס שס: אשכ אכיר אה שמי. אשר יזכר שמי עו (ה) מנזות ודברי: אפא אלון. לשון יחיד הוא: אפא מנייהו. כדכתיב ויכתב ספר זכרון לפניו (סופא דקרא). קדמה שציינה ואפוא. קודס שיהיו כל העשרה: עד דיפני. כדכתיב ישפוט צענת עוש הפסע: עוו לעמו. ומנין שהתפילין עוש הם לישאל דכתיב ורלו וגו' וירלו ממן: מה כתיב צה. צלמלנא תפילין דדין כתיב שמע דברים (ו) והיה אם שמוע (שס יא) קדש לי כל צבור (שמות יג) והיה כי יצאך (שס) פרשיות שגלעוו צהס לשוס זכרון מנזותיו של הקצ"ה אות וזכרון להס לישאל אלל צלדייה מאי כתיב צהו: האמרת. לשון חשיבות ושצח כמו יתאמרו כל פעולי און (תפלה ג) שצפתו: צשאר צעי מאי (ט) שהיה ארבעה חמים הס:

גליון הש"ס

נבי אן הפלוהו של אדם בו. ע"י ע"ז ד' ע"כ מוס' ד"ה עיון. ונקראם אלא עם הצלול: רש"י ד"ה ומנין לעשרה ובי עדה בו. לקמן כ"ה ע"כ:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"יש כחב, פי' ר"ה (המניח ציין שאצלנו ז"ה ט"ס) דוקא בביתא כשהם שריו ודוקא מן העיר ויש לומר כי התוספת ושמא גם בשלנו בבליה, ורבינו רג'ל להמתין אפי' ביום ודוקא כשהיה עומד להתפלל. (ורבינו ר"י הוסיף). ב. בתוס' ר"ה גורס, כסלא לגוי. א. בתוס' ר"יש גורס, וכי' שהא דמרה טובה מרובה.

לעני רש"י

פרי"ד. היחך שפשוך.

מוסף רש"י

כי כסלא לאוגיא. כלומר תמלסו לנקמה (דברים יא). בקרב אלהים ישפוט. המקום עמיה, מתקיים עמיה בדרך המשפט (בבא מציעא יב). ככל המקום אשר אזכיר את שמי. כלומר שאכן דעת בלך להכיר את שמי. אלוה ש' אלוהי דהיינו יתיר, אזכיר את שמי משמע אלנה למהרם להוכיח את שמי. (ובדברי יוח' יא) וברוב ענין אלו תפילין. מלכתי ימינו וכתיב ויבוע עוון, אלמה ביועו היינו שמתלו ומפילין שמתלו קיימו. (נדר יב). אלו תפילין שבראש. אות פ' לכל כי שם ה' נקרא עליון (שולחן ערוך) כסו רוב העם שייך ודלית (מחנות יב) ובי תורה אלה. האמרת. שמת, כמו יתאמת כל פעולה און, יתמתה שדרכן לנהא (מחנות יב). חטיבתה אחת. שנת חלה, שנת מיוחד לומר און נמון לכן נמנין לאלה (שם).

המתפילין ולא המתין את חבירו מודפין לו וכו'. פירש רבינו תס"ז דה היה להס צצתי כנסיות שלהס שהיו צצדה ולכן צלילה יש להמתין. ורש"י היה מאחר תפלתו ומאריך עד שילאו כולס ואס צמוך קך היה שוס אדם צא צצית הכנסת היה מעיין צספר עד שגמרו תפלתם. ונאה להחמיר סף לנו: כ"י כסלא לאוגיא.

אמר ר' יוסי ברבי חנינא זוכה לברכות הללו שנאמר ילוא הקשבת למצותי ויהי כנהר שלומך וצדקתך כגלי הים ויהי כחול זרעך וצאצאי מעיך וגו': תניא אבא בנימין אומר אלמלי נתנה רשות לעין לראות אין כל בריה יכולה לעמוד מפני המויקין אמר אביי אינהו נפישו מיונן וקיימו עלן כי כסלא לאוגיא אמר רב הונא כל חד וחד מיונן אלפא משמאליה ורבבתא מימיניה (א) אמר רבא האי דוחקא דהוי בכלה מנייהו הוי הני ברכי דשלהי מנייהו (ב) הני מאני דרבנן דבלו מחופיא דידהו הני כרעי דמנקפן מנייהו האי מאן דבעי למידע לחו לייתי קיטמא נהילא ונהדר אפורייה ובצפרא הוי כי כרעי דתרנגולא האי מאן דבעי למחזינהו ליתי שליתא דשונרתא אוכמתא בת אוכמתא בוכרתא בת בוכרתא ולקליה בנורא ולשחקיה ולימלי עיניה מניה והוי להו ולשרייה בגובתא דפרולא ולחתמי' בגושפנקא דפרולא דילמא גנבי מניה ולחתום פומיה כי היכי דלא ליתוק רב ביבי בר אביי עבד הכי חזא ואתוק בעו רבנן רחמי עליה ואתסי: תניא אבא בנימין אומר "אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התפלה במקום רנה שם תהא תפלה אמר רבין בר רב אדא א"ר יצחק מגין שהקב"ה מצוין בבית הכנסת שנאמר אלהים נצב בעדת אל ומנין לעשרה שמתפללין אל ומנין לשלשה שיושבין בדין ששכינה עמהם שנאמר בקרב אלהים ישפוט ומנין לשנים שיושבין ועוסקין בתורה ששכינה עמהם שנאמר אז נברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וגו' (א) מאי ולחושבי שמו אמר רב אשי (ב) חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה ומנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו שנאמר בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתך וכי מאחר דאפילו חד תרי מבעיא תרי מכתבן מלייהו בספר הזכרונות חד לא מכתבן מליה בספר הזכרונות וכי מכתבן מליה דינא שלמא בעלמא הוא ולא אתיא שכינה קמ"ל דדינא נמי היינו תורה וכי מאחר דאפי' תלתא עשרה מבעיא עשרה קדמה שכינה ואתיא תלתא עד דיתבי: א"ר אבין בר רב אדא א"ר יצחק מגין שהקב"ה מניח תפילין שנאמר בשבע ה' בימינו ובורוע עוו בימינו זו תורה שנאמר מימינו אש דת למו ובורוע עווו אלו תפילין שנאמר ה' עוו לעמו יתן ומנין שהתפילין עוו הם לישראל דכתי' וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממוך (ג) ותניא ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש א"ל רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו א"ל (ד) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ומי משתבח קוב"ה בשבחייהו דישאל אין דכתיב (ה) את ה' האמרת היום (וכתיב) וה' האמירך היום (ו) אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתונו (ז) חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד רב אבי תינח בחד ביתא בשאר בתי מאי א"ל (כ) כי מי גוי גדול ומי גוי גדול (כא) או הנסה אלהים לרב אשי תינח בחד ביתא בשאר בתי טובי בתי אלא כי מי גוי גדול ומי גוי גדול דרמין להדדי בחד ביתא אשריך ישראל ומי כעמך ישראל בחד ביתא אלהים בחד ביתא אלהים בחד ביתא וכולהו

צקמט שצצתים והל"ת צלוועות. ומימא משצת פרק צנה מלליקין (דף נח ג) דקאלמר מן המותר צפין ולל מפיק רלוועות ממורת ה' צפין. ועוד דצפ צמלל דמנילה (דף נז ג) קיי ללוועות תשמישי קדושה צעלמא. אלל י"ל אלו תפילין שצראש לפי שהן צגצוה של ראש ונחלין דלייך צהו ורלו אלל תפילין של יד מכוסין דכתיב לאחריס לאותם: כ"י כעמך ישראל. זה שיקסד הפייטן (ציוס א' דפסח) עוטפת כלילו גדלי: (ט) אהוריי בית הכנסת. פי' רש"י כל פתחי צמי כנסיות היו למזרח ואחוריהם למערב וזה המתפלל אחורי צית הכנסת ואינו מחזיר פניו לצפון נראה ככופר ולא צמי שהצנעו מתפללין לפניו. ולא נהירא דלדרכה צמהדר אפיה לצית הכנסת מיחוי כשתי רשיות שהקל מתפללין למערב והוא מתפלל כנגדס למזרח. ע"כ נראה אחורי ככ"י מי שהוא אחורי העס צמזרח והעס משתחויס למערב ולהכי קאמר ולא מהדר אפיה לו. דוקא כל שהיה מנהגס להתפלל למערב. אלל אלו מתפללים למזרח שאנו צמערצו של א"י וכתיב והתפללו אליך דרך ארצס (מ"ב ט) ונראה כמו שפי' להס לצד מערב יתפרס לנו לצד מזרח: שאלמלי

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"יש כחב, פי' ר"ה (המניח ציין שאצלנו ז"ה ט"ס) דוקא בביתא כשהם שריו ודוקא מן העיר ויש לומר כי התוספת ושמא גם בשלנו בבליה, ורבינו רג'ל להמתין אפי' ביום ודוקא כשהיה עומד להתפלל. (ורבינו ר"י הוסיף). ב. בתוס' ר"ה גורס, כסלא לגוי. א. בתוס' ר"יש גורס, וכי' שהא דמרה טובה מרובה.

לעני רש"י

פרי"ד. היחך שפשוך.

מוסף רש"י

כי כסלא לאוגיא. כלומר תמלסו לנקמה (דברים יא). בקרב אלהים ישפוט. המקום עמיה, מתקיים עמיה בדרך המשפט (בבא מציעא יב). ככל המקום אשר אזכיר את שמי. כלומר שאכן דעת בלך להכיר את שמי. אלוה ש' אלוהי דהיינו יתיר, אזכיר את שמי משמע אלנה למהרם להוכיח את שמי. (ובדברי יוח' יא) וברוב ענין אלו תפילין. מלכתי ימינו וכתיב ויבוע עוון, אלמה ביועו היינו שמתלו ומפילין שמתלו קיימו. (נדר יב). אלו תפילין שבראש. אות פ' לכל כי שם ה' נקרא עליון (שולחן ערוך) כסו רוב העם שייך ודלית (מחנות יב) ובי תורה אלה. האמרת. שמת, כמו יתאמת כל פעולה און, יתמתה שדרכן לנהא (מחנות יב). חטיבתה אחת. שנת חלה, שנת מיוחד לומר און נמון לכן נמנין לאלה (שם).

רבינו הגאון

אילמלו [נ]תנהו רשות לעין לראות את המויקין אוןן כל בריה (לכ). יכולה לימוד מנינים. פיר' (מסלי) [וכסלי] כסלי. פיר' .. בבב .. דמשהוין. תניא אבה בנימין [אומר] און תפילתו של אדם

[נ]שמועו אלא בבית הכנסת שנאמר לשמוע אל הרנה ואל התפילה] מקום רנה שם תהא תפילה. [ומנין שהקב"ה מצוה בכנסת, פירוש ומנין שכבודו של הקב"ה מצוי כן ובל"ל א"ר אבין בר אדא אמר ר' יצחק מגין שהקב"ה מניח תפילין שנאמר נשבע ה' בימינו ובורוע עווו, וימינו זו תורה שנאמר מימינו אש דת למו, עוו אלו תפילין שנאמר ה' עוו לעמו יתן ומנין שהתפילין עוו הם לראות את שמי ויראו ממוך (ג) ותניא ר' אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש א"ל רב נחמן בר יצחק לרב חייא בר אבין הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו א"ל (ד) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ומי משתבח קוב"ה בשבחייהו דישאל אין דכתיב (ה) את ה' האמרת היום (וכתיב) וה' האמירך היום (ו) אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתונו (ז) חטיבה אחת בעולם ואני אעשה אתכם אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר ומי כעמך ישראל גוי אחד רב אבי תינח בחד ביתא בשאר בתי טובי בתי אלא כי מי גוי גדול ומי גוי גדול (כא) או הנסה אלהים לרב אשי תינח בחד ביתא בשאר בתי טובי בתי אלא כי מי גוי גדול ומי גוי גדול דרמין להדדי בחד ביתא אשריך ישראל ומי כעמך ישראל בחד ביתא אלהים בחד ביתא אלהים בחד ביתא וכולהו

צקמט שצצתים והל"ת צלוועות. ומימא משצת פרק צנה מלליקין (דף נח ג) דקאלמר מן המותר צפין ולל מפיק רלוועות ממורת ה' צפין. ועוד דצפ צמלל דמנילה (דף נז ג) קיי ללוועות תשמישי קדושה צעלמא. אלל י"ל אלו תפילין שצראש לפי שהן צגצוה של ראש ונחלין דלייך צהו ורלו אלל תפילין של יד מכוסין דכתיב לאחריס לאותם: כ"י כעמך ישראל. זה שיקסד הפייטן (ציוס א' דפסח) עוטפת כלילו גדלי: (ט) אהוריי בית הכנסת. פי' רש"י כל פתחי צמי כנסיות היו למזרח ואחוריהם למערב וזה המתפלל אחורי צית הכנסת ואינו מחזיר פניו לצפון נראה ככופר ולא צמי שהצנעו מתפללין לפניו. ולא נהירא דלדרכה צמהדר אפיה לצית הכנסת מיחוי כשתי רשיות שהקל מתפללין למערב והוא מתפלל כנגדס למזרח. ע"כ נראה אחורי ככ"י מי שהוא אחורי העס צמזרח והעס משתחויס למערב ולהכי קאמר ולא מהדר אפיה לו. דוקא כל שהיה מנהגס להתפלל למערב. אלל אלו מתפללים למזרח שאנו צמערצו של א"י וכתיב והתפללו אליך דרך ארצס (מ"ב ט) ונראה כמו שפי' להס לצד מערב יתפרס לנו לצד מזרח: שאלמלי

א. בתוס' ר"יש כחב, פי' ר"ה (המניח ציין שאצלנו ז"ה ט"ס) דוקא בביתא כשהם שריו ודוקא מן העיר ויש לומר כי התוספת ושמא גם בשלנו בבליה, ורבינו רג'ל להמתין אפי' ביום ודוקא כשהיה עומד להתפלל. (ורבינו ר"י הוסיף). ב. בתוס' ר"ה גורס, כסלא לגוי. א. בתוס' ר"יש גורס, וכי' שהא דמרה טובה מרובה.